

CHOVATEĽSKÉ DESATORO

Základné a osvedčené chovateľské prikázanie pre chovateľov. Prikázanie prvé až siedme platí pred krytím, ôsme až desiate pri vyhodnocovaní krytia.

Prikázanie prvé

„Spojovať zásadne jedince bez spoločných (exteriérových, pracovných a povahových) chýb. Chyby jedného rodiča musia byť vyvážené kladami druhého rodiča.“

To znamená, že v žiadnom prípade nepoužijem ku krytiu svojej suky psa, ktorý má rovnaké exteriérové, pracovné alebo povahové nedostatky, lebo je veľké nebezpečie, že väčšina potomkov tieto chyby poniesie a bude ich naďalej prenášať na potomstvo. Táto zásada je známa a jej uplatnením v chove nie sú problémy.

Prikázanie druhé

„Chyby – nedostatky (exteriéru, práce, povahy) nevyrovnávať nikdy opakom vady, ale vždy štandardom (exteriéru, práce, povahy).“

Pri tejto zásade je medzi chovateľmi už celá rada chybných názorov. Chovatelia ešte dobre chápu, že entropium nejde napraviť v chove ektropiom, predkus podkusom atď., ale už celkom jasná im nie je otázka výšky a preto hovoria: „Vysoký pes (suka) sa môže v chove uplatniť, ale musí dostávať ku krytiu nízke suky (psy).“

Je však treba si uvedomiť, že ak kryjeme psom na hornej hranici výšky suku nízku. Dostaneme potomstvo výškovo veľmi nevyrovnané. Časť šteniat bude vysokých po otcovi, časť nízka po matke. Pokiaľ by sme praktizovali takéto kríženie dlhodobo, mohli by sme sa dostať až do extrému, ako napríklad pri bradáčoch, pudloch a pod., kde existujú 3 rázy (veľký, stredný a malý). Zásadne ako vysoký, tak aj nízky jedinec sa musí spojovať s jedincom zo štandardnou výškou, ktorú má však vo svojom genofonde (génoch – vlohách) po predkoch úplne upevnenú, t.j. všetci jeho predkovia boli štandardne vysoký.

Na rovnakom princípe sa zlepšujú ostatné chyby, t.j. kravský postoj sa nevyrovná sudovitým postojom, nadmerná srst' slabým osrstením, agresívna povaha bojazlivou povahou atď.

Z uvedeného vyplýva, že je veľkou začiatočníckou chybou zakúpiť si pre svoju suku psíka – šteňa s tým, že ho budem používať pre svoj chov. Pri mladom zvierati nemožno poznať jeho exteriér, povahu a pracovné vlohy a teda vhodnosť do chovu.

Prikázanie tretie

„Šteňa – vrh sa rodí najskôr na papieri, alebo odchovy sú tak výborné a kvalitné, aký je ich najslabší článok.“

Ak chceme mať ako chovateľ úspechy, musíme dobre poznať svoje suky a predkov psa, ktorým chceme kryť (perfektná znalosť rodokmeňa je samozrejmosťou). Z tohto dôvodu je treba byť o chovných jedincoch (a nie len u nás) dobre informovaným, a to vyžaduje stále sledovanie odbornej literatúry a návštevy kvalitných výstav. Poriadne kartotéka - evidencia všetkých psov je potrebná, nespoliehajte sa na pamäť.

Varujem pred použitím jedincov síce exteriérovu bezchybných, ktorí však nepochádzajú z kvalitných predkov. Použitie takéhoto šampióna prináša sklamanie, lebo sa jeho exteriérové znaky väčšinou neprenášajú na potomstvo. Je lepšie použiť jedince s kvalitným rodokmeňom (aj keď nemá toľko titulov), ktorý sa však pre naše chovateľské ciele výborne hodí.

Prikázanie štvrté

„Môžeš oklamať nadriadeného, zradiť priateľa a podviesť manžela/manželku, ale chov sa oklamať, zradiť či podviesť nedá.“

V tomto bode mám na mysli predovšetkým injekčné liečenie kryptorchoidov, chirurgické úpravy

ektropia a entropia, prípadne rôzne veterinárne potvrdenia často podložených aj röntgenovým snímkom (kde je zaistená identita snímku a jedinca ?) o „strate zuba v bitke a pod. Použitie jedincov v chove u ktorých bol prevedený zákrok, na ktorý sa na výstave nepríde alebo nemôže prísť, sa celkom určite ukáže na potomstve. Že sa to tak stále robí, dokazujú dedičné chyby, ktorých sa nemôžeme v chove zbaviť.

Prikázanie piate.

„Krytie poľovného psa sa hľadá na jarných skúškach (skúšky vlôh) a nie na memoriáloch“.

Vieme, že sa dedia iba vlohy (exteriérové, pracovné, povahové) a nikdy vlastnosti získané (naučené výcvikom a pod.) Vlohy sa dajú najlepšie poznať na skúškach vlôh, kde nie sú ovplyvnené výcvikom. Na skúškach vyššieho typu vplyvom často i drastických metód sú už vlohy silne ovplyvnené. Memoriály sú záležitosťou prevažne výcvikovou – drezúrskou. Tým ale nechcem tvrdiť, že na memoriál sa dostane pes bez vlôh. Pre chov je však cennejší pes, ktorý so svojou mladosťou na jarných skúškach preukáže bez dlhodobého výcviku cenné vlohy, typické pre určité plemeno. Na rovnakom princípe sa úspešne uskutočňuje po stáročia výber koní do chovu. Rozhodujúci je výkon na rovinových dostihoch a nie pri steeple-chase (prekážkové dostihy). Výnimka len potvrdzuje pravidlo – do chovu sa dostal Korok vďaka mimoriadnym výsledkom na prekážkovej dráhe aj keď mal exteriérovú chybu.

Prikázanie šieste

„Príbuzenská plemenitba? – Len s veľkou rozvahou.“

Na posilnenie plemenných znakov bola často prehnane používaná príbuzenská plemenitba v rôznom stupni, ktorá mala za následok zníženie genetickej variability, inbrídingovú depresiu a s ňou súvisiacu zníženú životaschopnosť potomstva a zvýšenie genetických chorôb a defektov.

Presadzoval sa chov postavený na šampiónoch a ešte dnes sú stále silné tendencie kryť šampiónmi čo najväčší počet sučiek. Nie je to príliš šťastná metóda, pretože vedie k vysokému počtu vzájomne príbuzných jedincov v populácii, znižuje genetickú variabilitu a oslabuje celé plemeno. Už Aristoteles hovoril, že z vrcholu je len cesta dole.

Šampióni sú nutní na propagáciu plemena. Pre budúcnosť plemena, jeho zachovanie v dostatočnej genetickej variabilite, životaschopnosti a v dobrom genetickom stave, je však cenný každý, hoci len priemerný jedinec.

Iba geneticky variabilný čistokrvný pes, pri chove ktorého je braná do úvahy dostatočná genetická pestrosť a selekcia s ohľadom na zdravie a povahu a ktorý sa vďaka tomu dokáže prispôbiť civilizovanému ľudskému prostrediu, predstavuje ďalšiu perspektívu chovu.

Bohužiaľ, súčasný systém chovu psov je príbuzenskou plemenitbou nadmerne zaťažený a spôsoby chovu znižujú genetickú pestrosť. Preto je nutné nahradiť doterajšie metódy, eufenicky označované ako „čistá dedičnosť“ alebo „vysoký chov“, plánovaným chovom na heterozygotnosť, aby boli využité veľké výhody zdravia, prispôbivosti a výkonu.

Prikázanie siedme

„Nebojte sa starých psov, ale s rozvahou používajte mladé a nepreverené psy.“

Je chovateľsky chybné vyradiť kvalitného psa z chovu len pre jeho vek. Naopak starý, overený, osvedčený pes, ktorého potomstvo (prvej a často aj druhej generácie) bolo detailne po všetkých stránkach preverené, má v chove pôsobiť tak dlho, pokiaľ kryje. Iba schopnosť kryť je limitujúcim faktorom pri kvalitnom krycom psovi, nie jeho vek.

Naopak mladý pes, pri ktorom nie sú ešte dostatočne preverené odchovy, sa má do 5 rokov používať v chove uvážene a s rozmyslom. Chovatelia koní túto chovateľskú zásadu uplatňujú veľmi úspešne viac ako 300 rokov, avšak kynológia ju neberie ku svojej škode vôbec na zreteľ.

Vrcholom chovateľskej činnosti je úspech v súťaži plemenníkov, u nás bohužiaľ ich význam nie je dostatočne zdôrazňovaný.

Prikázanie ôsme

„Ak je vo vrhu jedno šteňa výborné, ide o výborný vrh. Ak sú vo vrhu dve exteriérové a pracovne výborné šteňatá, vrh je vinikajúci. Pri troch výborných šteňatách vo vrhu je takéto spojenie ideálne a musí sa opakovať“.

Našou snahou a cieľom musí byť, aby potomci boli exteriérové a pracovne lepší než rodičovský pár. Chovatelia sú často nespokojní a chcú doporučiť takého psa, aby všetky šteňatá boli výborné po všetkých stránkach.

Ak však uvažujeme reálne a perspektívne, má suka za svoj život priemerne 3-4 vrhy a ak má v každom vrhu výborného jedinca, dá za svoj život približne 3-4 kvalitné jedince. V ďalších generáciách pri rovnakej zásade je po tejto suke už asi 9 – 12 výborných potomkov a to je iba za 10 rokov. Potom musíme konštatovať, že táto suka bola v chove veľmi úspešná.

Prikázanie deviate

„Každá minca má rub aj líc, každý človek dve tváre, každá palica dva konce a každý pes genotyp a fenotyp – alebo dom sa stavia od základov.“

Zjednodušene povedané fenotyp je to, čo vidíme na výstave a genotyp (vlohy) predávajú potomkom pes a suka vo vajíčku a spermii každý polovicu. Fenotyp je výsledok dedičného založenia (genotypu) a podmienok prostredia, pričom podiel prostredia závisí na koeficiente dedivosti. Pretože genotyp nie je vidieť, usudzujeme jeho kvalitu iba na základe znalostí fenotypu a rodokmeňu . Chovatelia koní často hovoria: „Rodokmeň nebehá, ale robí kone.“ Pretože pes je koňom chudobných, môžeme opäť citovať Angličanov, ktorí hovoria: „Polovica krásy prechádza žalúdkom“ t.j. z jednej polovice závisí krása (fenotyp) na dedičnom založení a z druhej polovice na výžive.

Prikázanie desiate

„Pes za nič nemôže a podľa toho sa k nemu správajte“.

Ak ste dodržali vyššie uvedené chovateľské zásady, je predpoklad, že odchov bude úspešný a kvalitný. Všetko nemusí však dopadnúť tak, ako ste si perom a papierom narysovali.

Majte svoje odchovy aj tak radi, preštudujte si opäť desatoro, niekde sa stala chyba, v ďalšej generácii sa dá všeličo napraviť. Všetko v tom je chovateľstvo tak krásne a príťažlivé. Chybu hľadajte v sebe a nie v psovi. Pes nemôže za to, že sa Vaše pranie nesplnilo. Potrebuje Vašu lásku a priateľstvo, ako by bol šampión.

Musíme mať stále na mysli, že najlepší priateľ, ktorého máte na svete, sa môže zmeniť a stať sa Vaším nepriateľom.

Vaši synovia a dcéry, ktoré ste s láskou vychovali, môžu túto lásku splatiť nevďakom. Tí ktorí sú Vám najbližší sa sú Vašmu srdcu najdrahší a na ktorých sa s dôverou spoliehate, Vás môžu sklamať. Jediným naozaj nezištným priateľom, ktorého na tomto svete plnom závidosti máte, jediným, kto Vás nikdy neopustí a nikdy sa nestane Vaším zradcom, je Váš pes.